

LIETUVOS RESPUBLIKOS
ŠILUMOS ŪKIO ĮSTATYMO NR. IX-1565 2 IR 3 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo Nr. IX-1565 pakeitimo įstatymo projektą (toliau – Įstatymo projektas) parengti paskatino siekis įgyvendinti veiksmingą ir tvarią konkurenciją tarp šilumos gamintojų, kuri skatintų pasiūlyti mažiausią kainą šilumos vartotojams tiek trumpuoju, tiek ir ilguoju laikotarpiu.

Įstatymo projekto rengimą taip pat paskatino poreikis užtikrinti, kad prie šilumos tiekimo tvarumo mažiausiomis sąnaudomis prisidėtų visi šilumos gamintojai, gerindami techninius ir ekonominius aprūpinimo šiluma proceso rodiklius, savo veiklą nukreipdami, pirmiausia, vartotojų poreikiams tenkinti, atitinkamai atlyginant už pasiektus rezultatus. Tuo tikslu Įstatymo projektu siūloma įtvirtinti tvarką, pagal kurią visi šilumos gamintojai veiktų vienodomis rinkos sąlygomis taip, kad tiek centralizuoto šilumos tiekimo (toliau – CŠT) įmonės, tiek nepriklausomi šilumos gamintojai (toliau – NŠG), veikdami iš esmės vienoje uždaroje CŠT sistemoje. Įstatymo projektu siekiama sukurti prielaidas optimaliam ir harmoningam šilumos energijos gamybos įrenginių parko kūrimuisi ir plėtrai, užtikrinant, kad rinka išvengtų besidubliuojančių ir perteklinių investicijų, ir to pasekoje būtų užtikrintos mažiausios įmanomos šilumos kainos vartotojams bei ekonominis gyvybingumas efektyviausiems šilumos gamybos šaltiniams.

Įstatymo projektu taip pat siekiama nustatyti sąlygas, kurioms esant visi šilumos gamintojai, kurie sutinka dirbti su metiniu pelningumu, neviršijančiu nustatytos reguliuojamo pelno ribos ir užtikrina mažiausias metines bendrąsias šilumos gamybos sąnaudas, gautų pastoviųjų reguliuojamų pajamų, kuriomis būtų padengtos faktinės šilumos gamybai naudojamo ilgalaikio turto nusidėvėjimo sąnaudos (amortizacija) ir reguliuojamas pelnas (investicijų grąža). Šilumos gamintojai papildomas pajamas (pelną) galėtų gauti konkuruodami kiekvieną mėnesį organizuojamose šilumos gamybos (energijos) aukcionuose, tačiau neviršijant metiniam galios aukcionui pasiūlytos pastoviosios ir kintamosios dedamųjų suminės ribos, įvertinant aktualias kuro kainas. Įstatymo projektu numatoma, kad nereguliuojami šilumos gamintojai galėtų dalyvauti tik mėnesiniuose energijos aukcionuose.

Įstatymo projektu siekiama įtvirtinti dviejų aukcionų sistemą (metinio – galios ir mėnesinio – energijos), kuri nustatytų kiekvienai CŠT sistemai būtinų ir efektyviausiai veikiančių šilumos gamybos įrenginių komplektą, kuris garantuotų šilumos tiekimo proceso patikimumą ir mažiausias šilumos gamybos sąnaudas kiekvieną mėnesį. Tai užtikrintų lygybę ir sąžiningą konkurenciją tarp šilumos gamintojų ir neleistų piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi ar skirtingu ekonominiu statusu bet kuriam šilumos gamintojui. Šilumos energijos vartotojams būtų užtikrinamas patikimas aprūpinimas šiluma mažiausiomis kainomis, o efektyviems šilumos gamintojams būtų užtikrinamas ekonominis gyvybingumas.

Siūloma tvarka leistų bent vieneriems metams į priekį planuoti šilumos gamybos veiklą ir pajamas, o tai padėtų išvengti nereikalingų eksploatacinių išlaidų, kurios neišvengiamai atsirastų įdiegus naująją šilumos supirkimo tvarką, kuri turėtų įsigalioti nuo 2019 metų.

Įstatymo projekto tikslas – įtvirtinti lygias galimybes bei sąžiningą konkurenciją šilumos energiją gaminantiems ūkio subjektams, pašalinti egzistuojančias skirtingas teisinio reguliavimo sąlygas rinkos dalyviams, užtikrinti tvarią bei harmoningą šilumos ūkio plėtrą Lietuvoje bei sumažinti šilumos energijos kainas vartotojams.

Įstatymo projekto uždaviniai:

1) sukurti teisinį pagrindą įgyvendinti dviejų šilumos energijos aukcionų tvarką nuo 2019 m. sausio 1 d.;

- 2) įtvirtinti būtinųjų šilumos gamintojų koncepciją;
- 3) įtvirtinti metinių būtinųjų šilumos gamybos galių įrenginių aukciono sampratą bei jo organizavimo principus;
- 4) suteikti Valstybinei kainų ir energetikos kontrolės komisijai (toliau – VKEKK) įgaliojimus parengti ir patvirtinti metinių būtinųjų šilumos gamybos galių įrenginių aukciono organizavimo tvarką;
- 5) sureguliuoti teisinius santykius bei numatyti gaires, remiantis kuriomis būtų užtikrinta optimali šilumos gamybos šaltinių plėtra, modernizavimas ir kuro konversija pagal šilumos vartojimo poreikius bei perdavimo tinklo galimybes, atsižvelgiant į principus, įtvirtintus Nacionalinėje energetikos strategijoje, Nacionalinėje šilumos ūkio plėtros programoje ir šilumos ūkio specialiuosiuose planuose.

Siekiant, kad naujoji aukcionų tvarka pradėtų veikti dar šiame šildymo sezone ir kurtų naudą jau nuo 2019 metų, siūlomi teisinio reguliavimo pakeitimai turėtų būti priimti dar 2018 m. Lietuvos Respublikos Seimo rudens sesijoje.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Įstatymo projekto iniciatorius yra Lietuvos šilumos tiekėjų asociacija. Įstatymo projektą parengė ir teikia Lietuvos Respublikos Seimo nariai.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai.

Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymo (toliau – Šilumos ūkio įstatymas) 1 straipsnio 2 dalies 1 punkte yra numatyta, kad vienas iš šio įstatymo tikslų yra mažiausiomis sąnaudomis užtikrinti patikimą ir kokybišką šilumos tiekimą šilumos vartotojams, todėl miestų aprūpinimo šiluma sistemos turi būti vystomos planuotai ir apgalvotai, pagal realius sistemos poreikius ir aplinkosauginius reikalavimus teritorijoje, racionaliai išdėstant optimalios galios šilumos gamybos šaltinius, įrengiant optimalaus pralaidumo šilumos perdavimo tinklo vamzdynus (brangiausia sistemos dalis), atsižvelgiant į rezervavimo poreikius nustatyto patikimumo lygiui pasiekti.

Šie tikslai konkrečioje aprūpinimo šiluma sistemoje turi būti įgyvendinami individualiai ir įtvirtinti savivaldybių tvirtinamuose Šilumos ūkio specialiuosiuose planuose, atsižvelgiant į Nacionalinėje energetikos strategijoje bei Nacionalinėje šilumos ūkio plėtros programoje nustatytas šilumos ūkio plėtros kryptis ir užduotis.

Pastaruoju metu, dėl nepakankamo reguliuojamos šilumos tiekimo įmonių veiklos finansavimo ir paramos apimčių, esant aukštomis iškastinio kuro kainoms (atitinkamai aukštomis šilumos kainoms), šilumos tiekimo įmonės objektyviai negalėjo sparčiai vykdyti kuro konversijos (perėjimo iš iškastinio kuro į biokurą) ir šilumos gamybos šaltinių modernizavimo projektų.

Teisinio reguliavimo aplinka (pvz. bendra Šilumos ūkio įstatymo 3 straipsnyje numatyta nuostata, numatanti, kad šilumos gamyba grindžiama šilumos gamintojų konkurencija) bei aukštos iškastinio kuro (kuris vyravo šilumos tiekėjų istoriškai valdomuose šilumos šaltiniuose) kainos sukūrė prielaidas verslo subjektams investuoti į biokurą naudojančius naujus šilumos energijos gamybos šaltinius ir iš kuro kainų skirtumo (šilumos tiekėjų palyginamosios šilumos gamybos kainos buvo nustatomos pagal gamtinių dujų kainų lygį) gauti greitą investicijų grąžą ir pelną. Tai sąlygojo savo esme skirtingų šilumos ūkio dalyvių atsiradimą rinkoje, kuriems dėl vienokių ar kitokių priežasčių buvo suformuotos skirtingos dalyvavimo šilumos ūkyje taisyklės, o įstatymai ir kiti teisės aktai kėlė ir vis dar kelia skirtingus tikslus.

Tokiomis egzistuojančio teisinio reguliavimo sąlygomis naujų šilumos gamybos šaltinių plėtra vyksta chaotiškai, neatsižvelgiant į perdavimo tinklo vamzdynų konfigūraciją ir galimybes, esamų šilumos šaltinių išlaikymo būtinybę (įvertinant šilumos tiekimo patikimumo, rezervo, perdavimo tinklo režimo užtikrinimą ir pan.). Šiuo metu praktikoje dažni atvejai, kuomet nauji šilumos gamybos generavimo šaltiniai statomi ne ten kur be investicijų į perdavimo

tinklo rekonstravimą galima priimti ir perduoti šilumą vartotojams, bet ten kur investuotojas mažiausiomis sąnaudomis įsigyja sklypą statybai. Tokioje teisinio reguliavimo aplinkoje daugumoje aprūpinimo šiluma sistemų stebimas perteklinių šilumos gamybos galių atsiradimas, kas viešo intereso užtikrinimo požiūriu sudaro objektyvias prielaidas augti šilumos gamybos sąnaudoms bei taip atitinkamai didina galutines šilumos energijos kainas, kurias moka buitiniai šilumos vartotojai. Pažymėtina, kad kaip įrodo praktika, kol šilumos tiekėjai nesumažina šilumos gamybos kainos savo šaltiniuose įdiegdami kuro konversiją (pakeisdami gamtines dujas biokuru), tol vartotojams tiekiamos šilumos kainos nemažėja nepaisant to, kad NŠG įrengia biokurą naudojančius šilumos gamybos šaltinius. Pavyzdžiui, žiemos mėnesiais, kai dėl didelio šilumos poreikio tarp šilumos gamintojų – CŠT įmonių ir NŠG įmonių – nėra konkurencijos, NŠG įmonės pigiai iš biokuro pagamintą šilumą aukcionuose parduoda tik nežymiai mažesne kaina, nei CŠT įmonė pati gali pasigaminti naudodama gamtines dujas. Šilumos vartotojai iš to naudos praktiškai negauna ir tai reiškia, kad praktikoje egzistuojantis teisinis reguliavimo mechanizmas labiau sukuria galimybes NŠG uždirbti daugiau pelno, negu kad skatina prisidėti prie realaus šilumos kainų sumažinimo Lietuvoje.

Šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas nustato, kad reguliuojamos veiklos sąnaudos skiriamos į pastoviasias (būtinąs įrenginių ir personalo nuolatinio darbingumo palaikymui) ir kintamąsias (tiesiogiai susijusias su šilumos gamyba ir kurių dydis priklauso nuo produkcijos apimčių). Kitaip tariant, šilumos ūkyje kintamosios sąnaudos – tai išlaidos kurui, elektrai, vandeniui, reagentams ir pan. VKEKK nustato reguliuojamoms CŠT įmonėms ir vieną, ir kitą kainos dedamąją kiekvieną mėnesį. Jeigu NŠG parduodama šiluma pigesnė negu šilumos tiekėjo kintamoji dedamoji, tai šilumos tiekėjas pats negamina šilumos, o ją tiesiog nuperka iš NŠG ir persiunčia šilumos vartotojams. Už gaunamą pastoviąją dedamąją šilumos tiekėjas rezervuoja NŠG įrenginius, kurie gali bet kada sugesti, papildomai gamina šilumą pikiniams, jos poreikiams padengti, ruošia termofikacinį vandenį ir palaiko reikiamą slėgį bei temperatūrą kiekviename sistemos taške, organizuoja skubų šilumos tiekimo atstatymą įvykus avarijai tinkluose ir t. t. Taip užtikrinamas patikimas CŠT sistemos funkcionavimas ir šilumos energijos tiekimas vartotojams, kokybiniai parametrai, plėtra ir pan. Tai yra labai atsakinga ir detalai valstybės kontroliuojama veikla, kurią nustato licencijavimo sąlygos ir kiti teisės aktai, o jos užtikrinimui būtinąs lėšas turi garantuoti valstybės įgaliota įstaiga – VKEKK. Taip suderinamas ilgalaikis šilumos tiekimo patikimumas ir šilumos gamyba mažiausiomis sąnaudomis.

Esama tvarka labai tenkino NŠG, kol CŠT įmonės turėjo nedaug biokurą naudojančių įrenginių, nes tuomet už biokuro pagamintą šilumą tiesiog buvo mokama „dujų“ kaina (4-5 ct/kWh), o žymiai mažesnė biokuro kaina (1-2 ct/kWh) garantavo NŠG labai greitą biokuro katilinių atsipirkimą bei pelną. Pažymėtina, kad buvo stengiamasi kuo ilgiau palaikyti tokią „konkurenciją“ taikant „įvairius“ metodus. Pavyzdžiui, Kaune buvo stengiamasi išlaikyti termofikacinės elektrinės „dujinį“ monopolį, Vilniaus šilumos tinkluose iki šiol yra sąlyginai nedidelė nuosavų biokuro įrenginių dalis, šilumos tiekėjų biokuro katilinių statybos buvo stabdomos teisminiais skundais, bandyta daryti politinę įtaką ir t. t. Kai kurie privatūs CŠT sistemų operatoriai (per susijusias įmones) pradėjo statyti biokuro katilines ne savo valdomose CŠT sistemose, tačiau pas kitus – „už tvoros“, taip išvengdami valstybinio reguliavimo, pelno ribojimo ar sąnaudų kontrolės.

Greitai paaiškėjo, kad NŠG katilinės šildymo sezono metu iš esmės nemažina šilumos kainų, jeigu pats šilumos tiekėjas neturi pigios šilumos šaltinių, t. y. biokuro katilų. Tuo pasinaudojo privatūs investuotojai, kurie statė analogiškas katilines „už tvoros“ – ne CŠT įmonės teritorijoje, parduodant biokuro pagamintą šilumą už „gamtinių dujų“ kainą. Šis verslas pasirodė patrauklus, nes pirmosios nepriklausomos katilinės generavo didžiulį pelną ir skatino vis naujų NŠG objektų statybas. Atsiradus kelioms NŠG katilinėms vienoje CŠT sistemoje ir šilumos pasiūlai viršijant poreikį, pavyzdžiui, vasarą, pradėjus veikti konkurencijai, „nepriklausomos šilumos“ kainą tenka mažinti, tačiau žiemą, kai šilumos poreikis išauga kelis kartus, NŠG šilumą parduoda už kelis kartus aukštesnę „gamtinių dujų“ kainą. Nereguliuojamų NŠG tiekiamą

šiluma, paprastai žiemą, reikšmingai pabrangsta, lyginant su vasara. Miestuose, kur atsirado daug NŠG, prasidėjo dideli „vasarinės“ ir „žieminės“ šilumos kainų skirtumai. Tuo tarpu stabiliai mažiausios šilumos kainos nustatomos miestuose, kuriuose jokių NŠG nėra (Jonava, Mažeikiai, Šiauliai, Utena ir kiti). Kai šilumos tiekėjas (Kauno miesto pavyzdys) pasistatė reikšmingos galios biokuro katilines ir palyginamąsias šilumos gamybos kainas sumažino beveik dvigubai, taip sumažinant ir galutinę šilumos kainą vartotojams, atsirado NŠG nusiskundimai, kad šie šilumos gamintojai dirba nuostolingai, bankrutuoja. Galiojanti tvarka buvo apskųsta Konkurencijos tarybai, o VKEKK 2018-02-28 nutarimu Nr. O3E-54 patvirtino esminius VKEKK 2010-10-04 nutarimo Nr. O3-202 „Dėl Šilumos supirkimo iš nepriklausomų šilumos gamintojų tvarkos ir sąlygų aprašo patvirtinimo“ pakeitimus, įsigaliosiančius nuo 2018-12-01 (toliau – Naujoji tvarka), kuri turėtų įtvirtinti „lygiavertę konkurenciją“ tarp šilumos gamintojų. Naujoji tvarka numato, kad nuo šiol šilumos ūkyje bus konkuruojama vadinamais „pilnais kaštais“ – tai reiškia, kad jeigu katilinė kažkurį mėnesį dirba – ji gauna visas (pastoviasias ir kintamąsias) su jos veikla susijusias pajamas ir priešingai, jeigu katilinė pralaimėjo mėnesinį šilumos aukcioną, jokių pajamų šios katilinės išlaikymui nėra skiriama.

Tačiau svarbu pažymėti, kad šios Naujosios tvarkos nuostatos negali būti įgyvendintos dėl žemiau išvardintų aplinkybių.

Pirmiausiai reikėtų įvertinti tai, kad šilumos poreikis CŠT sistemose atskirais laikotarpiais yra labai nevienodas, pvz. du šalčiausius metų mėnesius šilumos poreikis išauga iki 5-7 kartų lyginant su vasaros mėnesiais. Taigi, realiai didelė dalis katilinių (NŠG ar CŠT įmonių) dirbs tik 2-3 mėnesius per metus, todėl žiemos mėnesiais turės atsiimti lėšas už tokias „prastovas“ kitais metų laikotarpiais. Tuo tarpu grąžinti paskolas, išlaikyti tuos objektus ir jų personalą reikia ištisus metus. Suprantama, kad dirbant pagal Naująją tvarką visi šilumos gamintojai stengsis užsidirbti lėšų šaltuoju laikotarpiu, todėl kad suvaldyti šią riziką ir dėl to ženkliai nepakiltų šilumos kainos žiemą, VKEKK visiems šilumos gamintojams nustatė kainos apribojimą (ribą), kuris prilygintas naujos biokuro katilinės šilumos gamybos kainai. Šis sprendimas išimtinai palankus tik anksčiau pastatytoms katilinėms, kurių kapitalo sąnaudos jau susigrąžintos ir priešingai, užkerta kelią naujų reguliuojamų šilumos gamintojų biokuro katilinių statybai. Tokiu būdu yra sukurtos ir įtvirtintos nelygios konkurencinės sąlygos šilumos ūkio rinkos dalyviams, užkertamas kelias sumažinti šilumos kainas ateityje, nes taip yra apriojamas naujų šilumos gamintojų – dalyvių patekimas į šilumos ūkio rinką.

Kaip jau buvo nurodyta aukščiau, šilumos kainos pastoviai daliai yra priskiriamos įrenginių nusidėvėjimo sąnaudos (panaudotų investicijoms lėšų, kreditų ar pan. apmokėjimui) ir pelnas (investicijų grąža prilyginta paskolų palūkanų dydžiui). Pažymėtina, kad gaminant šilumą iš biokuro pastovieji kaštai (ct/kWh) net kelis kartus didesni už paties biokuro kainą. Taigi atskirais mėnesiais konkurencijoje dėl šilumos gamybos aiškų privalumą turės anksčiausiai pastatytos katilinės ar elektrinės (ypač VKEKK nereguliuojamos), kurių investicijos jau (ar beveik) susigrąžintos ir pastovieji kaštai maži (iš esmės tik darbo užmokestis ir pelnas) ir kurios, galimai, turės didžiulius ir nepagrįstus pelnus. Tuo tarpu vėliau statytos biokuro katilinės greičiausiai dirbs tik 1-3 mėnesius per metus ir bus nuostolingos, tačiau CŠT sistemai reikalingos, o tai reiškia, kad negalės sugrąžinti paimtų kreditų, apmokėti palūkanų ir t. t. Valstybė šiuo atveju prisiima didelę riziką susilaukti šilumos ūkyje dalyvaujančių bendrovių pretenzijų dėl galimo teisėtų lūkesčių principo pažeidimo, jei pvz. jų įvykdytų (ar vykdomų) projektų finansavimo ir (ar) ekonominės aplinkos sąlygos iš esmės pasikeistų dėl tokių valstybės veiksmų bei įsigaliosiančios Naujosios tvarkos. Tuo pačiu nuo 2018-12-01 įsigaliosianti Nauja tvarka papildomai užkerta kelią atsirasti naujiems šilumos gamintojams, kurie galėtų veiksmingai konkuruoti, mažinti šilumos kainas šaltuoju metų laikotarpiu. Kai kurioms savivaldybių kontroliuojamoms CŠT įmonėms dėl aukščiau numatytų aplinkybių gresia dideli finansiniai sunkumai, neatitikimas finansinių pajėgumo reikalavimams, kas gali lemti energetikos veiklos licencijos panaikinimą, suteikiančios teisę verstis šilumos tiekimo veikla, t. y. tuo pačiu užtikrinti šilumos tiekimą šilumos vartotojams.

Dar blogiau jeigu viešąsias paslaugas užtikrinančios įmonės, kurios neseniai panaudojo didelius kreditus biokuro katilinių ar kogeneracinių elektrinių statybai, pavyzdžiui, laiduojant savivaldybei ar valstybei, nesugebės dėl netinkamos konkurencijos reglamentavimo jų gražinti (šiuo metu tai keliasdešimt milijonų eurų). Taigi šiuos nuostolius teks padengti eiliniams šilumos vartotojams. Palyginus Lietuvos didmiesčiuose pastatytų biokuro katilinių sąrašą ir datas, kada jos buvo pastatytos ir kiek investicijų jau atsipirko, akivaizdu, kad Naujoji tvarka vieniems NŠG sudarys palankias sąlygas generuoti tik pelną, o kitiems tik nuostolį. Todėl būtina priimti ir įgyvendinti Įstatymo projektu siūlomus pakeitimus, kurie išlygintų konkurencinę šilumos ūkio rinkos dalyvių padėtį bei padėtų išvengti galimų pretenzijų bei ginčų ateityje.

Esminiai veiklos skirtumai tarp tarpusavyje konkuruojančių CŠT ir nereguliuojamų NŠG subjektų pateikiami lentelėje žemiau:

Eil. Nr.	Veiklos aplinkybė	Reguliuojamas centralizuotos šilumos tiekėjas (CŠT įmonė)	Nereguliuojamas nepriklausomas šilumos gamintojas (NŠG)	Konkuravimo sąlygos
1.	<i>Galimybė lanksčiai įsigyti biokurą</i>	Privalo pirkti biokurą biržoje arba viešaisiais pirkimais, detalai reglamentuotomis sąlygomis ir sudėtingomis ilgai trunkančiomis procedūromis	Gali įsigyti skubiai ir laisvai be jokių ribojimų	<i>Labai skirtingos sąlygos</i>
2.	<i>Elektros, reagentų, atsarginių dalių įsigijimas</i>	Privalo pirkti viešaisiais pirkimais, detalai reglamentuotomis sąlygomis ir procedūromis	Gali įsigyti laisvai be jokių ribojimų	<i>Labai skirtingos sąlygos. Perkant ir atsiskaitant tiesiogiai - pigiau</i>
3.	Sprendimų dėl investicijų ar renovacijų projektų priėmimas	Turi būti pritarta savivaldybės, VKEKK ar kitos reguliuojančios įstaigos – labai ilgos ir sudėtingos procedūros	Investuotojų nuožiūra ir sprendimu	<i>Skirtingos sąlygos</i>
4.	Galimybė daryti investicijas nuosavomis lėšomis	Turi būti pritarta savivaldybės, VKEKK ar kitos reguliuojančios įstaigos – labai ilgos ir sudėtingos procedūros	Turto savininkų operatyviu sprendimu	<i>Skirtingos sąlygos</i>
5.	Galimybė kaupti pelną ir jį panaudoti konkurencijos tikslais skirtingu laikotarpiu (dempingavimui)	Reguliuojamų įmonių pelnas griežtai reglamentuojamas ir ribojamas, viršpelnis turi būti grąžinamas vartotojams	Be jokių apribojimų, pelno panaudojimas sprendžiamas turto savininkų	<i>Skirtingos sąlygos</i>
6.	Galimybė	Darbuotojų skaičių ir	Personalo	<i>Skirtingos</i>

Eil. Nr.	Veiklos aplinkybė	Reguliuojamas centralizuotos šilumos tiekėjas (CŠT įmonė)	Nereguliuojamas nepriklausomas šilumos gamintojas (NŠG)	Konkuravimo sąlygos
	įdarbinti aukštos kvalifikacijos darbuotojus	atlyginimų dydį reglamentuoja savivaldybių nustatytos ribos bei VKEKK pripažįstamas darbuotojų skaičius ir darbo užmokesčio fondas	komplektacija įmonės nuožiūra	sąlygos
7.	Galimybės motyvuoti personalą už pasiektus rezultatus	Labai ribotos	Neribotos	Skirtingos sąlygos
8.	Atsakomybė už savo veiklą	Privalo atlikti funkcijas, numatytas licencijavimo ir kitose taisyklėse ir teisės aktuose, turi užtikrinti technologinę kokybę, atitikti finansinio gyvybingumo kriterijus ir t. t., pagal VKEKK nustatytus reikalavimus	Reikšmingų įsipareigojimų nėra, bet kada gali nutraukti veiklą ar persikelti įrangą kitur	Skirtingos sąlygos
9.	Šilumos gamybos objektų išdėstymas CŠT sistemoje	Įrenginiai statomi ten, kur to reikia vartotojų kokybiškam aprūpinimui šiluma	Įrenginiai statomi ten, kur patogiau investuotojui	Labai skirtingos sąlygos ir atsakomybė
10.	Informacijos atvirumas	Reguliuojamos įmonės techniniai rodikliai, išigyto biokuro kiekiai ir kainos ir t. t. skelbiami viešai arba lengvai identifikuojami. Papildoma administracinė našta bei papildomų resursų naudojimas	NŠG duomenys, lemiantys šilumos gamybos kaštus – komercinė paslaptis	Labai skirtingos ir nelogiškos sąlygos
11.	Viršpelnio panaudojimas	Reguliuojamos įmonės privalo pelną, viršijantį nustatytą ribą, perduoti šilumos vartotojams, atitinkamai sumažinant šilumos kainas	Pelnas neribojamas ir juo disponuoja tik verslo savininkai	Labai skirtingos sąlygos ir atsakomybė
12.	Su veikla susiję nuostoliai	Reguliuojamos, pagal licenciją dirbančios įmonės, <u>negauna dalies pajamų ir patiria nuostolių dėl beviltiškų skolų, dėl</u>	NŠG gauna visas pajamas, nes su jais viena sąskaita atsiskaito šilumos tiekėjas. NŠG	Labai skirtingos veiklos sąlygos

Eil. Nr.	Veiklos aplinkybė	Reguliuojamas centralizuotos šilumos tiekėjas (CŠT įmonė)	Nereguliuojamas nepriklausomas šilumos gamintojas (NŠG)	Konkuravimo sąlygos
		vartotojų nemokumo ir t. t.	neprisiima jokių rizikų, susijusių su tiekiamą šiluma vartotojams	
13.	Mokėjimai už taršą	Didesnės galios katilinės moka didesnius mokesčius už taršos išmetimus	Mažesnės katilinės – mažesni reikalavimai taršai – galima naudoti pigesnę ir taršesnę kurą	<i>NŠG gali statyti kelias mažas katilines ir įgyti pranašumą prieš esamas, taip formaliai išvengti papildomų investicijų poreikio</i>
14.	CO2 mokesčiai (ATL)	Privalomi katilinėms, kurių galia virš 20 MW	NŠG gali statyti katilines mažesnės negu 20 MW galios ir jose deginti taršą, bet pigesnę iškastinį kurą	<i>ATL prekybos sistema nepalanki didesnėms katilinėms</i>

Akivaizdu, kad CŠT ir nereguliuojamų NŠG konkurencijos sąlygos yra visiškai skirtingos, tiek apsirūpinant ištekliais, tiek motyvuojant darbuotojus, tiek įsipareigojimais galutiniams vartotojams ir pan. Naujoji tvarka, numatanti konkurencijos įgyvendinimą numatytomis priemonėmis, gali suardyti suprojektuotą aprūpinimo šiluma technologinę sistemą ir pažeisti šilumos vartotojų interesus. Eliminavus iš veiklos reguliuojamus šilumos gamintojus atsivers kelias šilumos kainos didėjimui.

Konkurencijos sąlygų suvienodinimas ir ekonominio gyvybingumo palaikymas, taikomas bet kurios nuosavybės šilumos gamintojams, kurie lemia mažiausias šilumos tiekimo sąnaudas, ir atitinkamai pelno reguliavimas padėtų realiai panaudoti esamus ar būsimus įrenginius tikriesiems vartotojų poreikiams patenkinti. Tam reikia konkurenciją šilumos gamyboje orientuoti į vartotojų poreikius, o ne į pelno siekimą išskirtiniam subjektų ratui natūralioje monopolijoje. Šio tikslo įgyvendinimui Įstatymo projektu yra siūlomi Šilumos ūkio įstatymo 2 ir 3 straipsnių pakeitimai, kurie subalansuotų šilumos vartotojų ir šilumos gamintojų interesus, užtikrintu ekonominį šilumos ūkio rinkos tvarumą.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Siekiant užtikrinti optimalią šilumos gamybos šaltinių plėtrą, modernizavimą ir kuro konversiją (iš iškastinio kuro į biokurą ir kitus atsinaujinančius energijos išteklius) pagal šilumos vartojimo poreikius bei perdavimo tinklo galimybes, reikia teisiškai reglamentuoti šilumos gamybos konkurenciją tarp šilumos gamintojų, atsižvelgiant į Nacionalinės energetikos

strategijos, Nacionalinės šilumos ūkio plėtros programos nuostatas, šilumos ūkio specialiuosiuose planuose, nustatytą ir patvirtintą šilumos gamybos šaltinių atnaujinimo, plėtros ir/ar naudojamo kuro konversijos planuojamų apimčių lygmenį ir vietą.

Aukščiau minimos nuostatos gali būti realizuotos papildžius Šilumos ūkio įstatymo 3 straipsnio 2 dalį žodžiais: „... pagal Nacionalinėje energetikos strategijoje, Nacionalinėje šilumos ūkio plėtros programoje ir šilumos ūkio specialiuosiuose planuose nustatytas šilumos gamybos šaltinių atnaujinimo, plėtros ir/ar naudojamo kuro konversijos planuojamas apimtis ir vietą, konkurenciją tarp šilumos gamintojų.“

Siekiant užtikrinti tinkamą ir sąžiningą konkurenciją tarp visų šilumos gamintojų bei sumažinti šilumos kainą šilumos vartotojams. Aukščiau minimi tikslai gali būti realizuoti papildžius Šilumos ūkio įstatymo 3 straipsnio 2 dalį žodžiais: „Veiksminga konkurencija užtikrinama organizuojant metinį būtinos šilumos gamybos galios įrenginių aukcioną, kuris užtikrina minimalų metinių sąnaudų šilumos gamybai kiekį. Šio aukciono būdu atrinktiems būtiniesiems šilumos gamintojams apmokamos šilumos gamybai naudojamo ilgalaikio turto nusidėvėjimo (amortizacijos) sąnaudos ir protingumo kriterijus atitinkanti investicijų grąža, o jie kiekvieną mėnesį dalyvauja šiluminės energijos aukcione, neviršydami metiniam būtinosios šilumos gamybos galios įrenginių aukcionui pasiūlytos eksploatacijai būtinų sąnaudų pastoviosios ir kintamosios dedamųjų viršutinės ribos, įvertinant faktines kuro išlaidas, suminio dydžio. Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija nustato metinio būtinosios šilumos gamybos galios įrenginių aukciono taisykles bei tvirtina jo organizavimo tvarką. Kiti šilumos gamintojai, nedalyvavę ar nelaimėję metinio būtinos šilumos gamybos galios įrenginių aukciono, dalyvauja mėnesiniame šiluminės energijos gamybos aukcione.“

Įstatymo projektu taip pat siūloma papildyti Šilumos ūkio įstatymo 2 straipsnį 10 bei 18 dalimis, kurios detalizuotų kas yra laikoma būtinuoju šilumos gamintoju bei apibrėžtų metinio būtinųjų šilumos gamybos galių įrenginių aukciono sampratą.

Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad „Metinis būtinųjų šilumos gamybos galių įrenginių aukcionas – aprūpinimo šiluma sistemai būtinų šilumos gamybos įrenginių suminės galios parinkimas aukciono būdu, patenkinant sistemos aprūpinimo šiluma poreikius projekcinėmis sąlygomis, ne mažiau kaip vienerių metų laikotarpiui, užtikrinant mažiausias šilumos gamybos metines išlaidas.“

Šio metinio būtinųjų šilumos gamybos galių įrenginių aukciono tikslas yra sukurti reikalingas sąlygas rinkos dalyviams turėti galimybę dalyvauti ir sąžiningoje konkurencinėje aplinkoje užsitikrinti jų veiklos tęstinumą dviem lygmenimis:

1) Dalyvavimu metiniame būtinųjų šilumos gamybos galių įrenginių aukcione, kurį laimėjus būtų užtikrinamos turto nusidėvėjimo (amortizacijos) sąnaudos ir reguliuojama grąža per vienerių metų laikotarpį; bei

2) Dalyvavimu mėnesiniame šiluminės energijos gamybos aukcione, kuriame dalyvaudami negalėtų viršyti metiniam aukcionui pasiūlytos pastoviosios ir kintamosios dedamųjų viršutinių ribų suminio dydžio, įvertinant faktines kuro išlaidas.

Siūlomu teisiniu reguliavimu pašalinamos interpretacijų galimybės tarp Šilumos ūkio įstatymo nuostatų, tokių kaip pvz.: „mažiausiomis sąnaudomis užtikrinti patikimą ir kokybišką šilumos tiekimą šilumos vartotojams“ ir „šilumos gamyba grindžiama šilumos gamintojų konkurencija“, bei pagaliau realizuojamas praktikoje ir kuris yra įgyvendinamas atsižvelgiant į Nacionalinėje šilumos ūkio plėtros programoje ir šilumos ūkio specialiuosiuose planuose, nustatytas racionalaus aprūpinimo šiluma sistemų vystymo, plėtros kryptis ir užduotis.

Įstatymo projektu taip pat siūloma numatyti, kad VKEKK parengtų ir patvirtintų metinio būtinųjų šilumos gamybos galių įrenginių aukciono organizavimo tvarką.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Priėmus Įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma. Įstatymo projekto nuostatos sudarys geresnes ir aiškesnes sąlygas įgyvendinti konkurenciją tarp šilumos gamintojų ir sumažins kainas šilumos vartotojams.

6. Kokią įtaką priimtas Įstatymo projektas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimtas Įstatymas įtakos kriminogeninei situacijai neturės. Aiškesnis šilumos supirkimas sumažins prielaidas atsirasti korupcijai.

7. Kaip Įstatymo projekto įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Įstatymo nuostatos sudarys aiškas ir skaidrias sąlygas visiems šilumos gamintojams.

8. Įstatymo projekto inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus būtina pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Siekiant Įstatymo projektu siūlomus pakeitimus inkorporuoti į teisinę sistemą priimti naujų, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios galiojančių įstatymų nereikės.

9. Ar Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų ir Terminų banko įstatymų ir kitų teisės norminių aktų. Įstatymo projektas neįtvirtina naujų sąvokų, kurias reikėtų teikti vertinti Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos komisijai.

10. Ar Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir yra suderintas su Europos Sąjungos teisės aktais.

11. Jeigu Įstatymo projektui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turės priimti.

Priėmus Įstatymo projektą Energetikos ministerija turės parengti Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2010 m. spalio 25 d. įsakymo Nr. 1-297 „Dėl Šilumos tiekimo ir vartojimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimą.

Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija turės parengti Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2010 m. spalio 4 d. nutarimo Nr. O3-202 „Dėl Šilumos supirkimo iš nepriklausomų šilumos gamintojų tvarkos ir sąlygų aprašo patvirtinimo“ su vėlesniais pakeitimais (toliau – Aprašas), 2013-05-24 nutarimu Nr. O3-181 patvirtintą „Dėl Standartinių šilumos pirkimo-pardavimo sutarčių su nepriklausomais šilumos gamintojais sąlygų aprašo patvirtinimo“ (toliau – Sutarčių aprašas) su vėlesniais pakeitimais, 2015-01-19 nutarimu Nr. O3-6 „Dėl Naudojimosi šilumos perdavimo tinklais sąlygų sąvado patvirtinimo“ (toliau – Sąvadas) su vėlesniais pakeitimais, pakeitimus, taip pat energijos išteklių biržos operatoriaus teikimu pakeisti Šilumos supirkimo aukciono reglamentą.

12. Kiek valstybės, savivaldybės biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti.

Įstatymo projektui įgyvendinti papildomų biudžeto lėšų nereikės.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Rengiant Įstatymo projektą nebuvo gauti specialistų vertinimai ir išvados.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas ir sritis.

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą „Būtinieji šilumos gamintojai“ ir „Metinis būtinųjų šilumos gamybos galių įrenginių aukcionas“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.

Teikia:

Seimo nariai

Rimantas Sinkevičius
Jurgis Razma
Antanas Baura
Virginijus Sinkevičius
Eugenijus Gentvilas
Bronislovas Matelis
Rūta Miliūtė
Andrius Kupčinskas